

Josep PERARNAU I ESPELT

LA TRADUCCIÓ CATALANA RESUMIDA DEL
VADEMECUM IN TRIBULATIONE
(VE AB MI EN TRIBULACIÓ)
DE FRA JOAN DE ROCATALHADA

La publicació del volum corresponent a Carpentràs del catàleg dels manuscrits conservats en les biblioteques dels departaments de l'Estat Francès¹ féu conèixer l'existència i quelcom del contingut de l'actual manuscrit 336 de la dita biblioteca. Des ençà, el volum ha estat esmentat per alguns dels millors humanistes catalans del segle actual: Jordi Rubió i Balaguer,² Pere

---

1. M. DUHAMEL, *Carpentras*. Tome I (Catalogue Général des Manuscrits del Bibliothèques Publiques de France, XXXIV), París, Plon 1901, 164-165: «Les 183 premiers feuillets contiennent les prophéties de Jean de Rochetaillée, cordelier du couvent d'Aurillac. Elles se terminent aussi au folio 183... donant nos ací la sua gratia... Deo gratias».

2. *Un text català de «La Profecia de l'Ase», de Fra Anselm Turmeda*, dins «Estudis Universitaris Catalans», VII (1913), 9-24; el coneixement que Jordi Rubió i Balaguer tenia del manuscrit de Carpentràs no depenia de la descripció de M. Duhamel, ja que ell mateix conta que el pogué estudiar directament: «Vaig demanar l'enviu d'aquell codi a la Biblioteca de la ciutat d'Hamburg, on escric aquestes ratlles; i... al cap de poques setmanes tenia a la meua disposició l'hermós manuscrit català que tant de temps m'havia intrigat» (9); ell s'adonà que la identificació d'escrits feta per Duhamel no era satisfactòria: «En altra ocasió em proposo estudiar la part del manuscrit que conté les *Visions* del primer d'aquells escriptors, amb altres tractats de semblant caràcter, en els quals no va reparar l'autor del catàleg francès» (9). Per allò que diuen tant ell mateix com Pere Bohigas, el qual, tal com recordo en la nota següent, declarava treballar damunt les notes preses per Jordi Rubió i Balaguer, tinc la impressió que la descripció del manuscrit de Carpentràs redactada per aquest no sols era incomparablement més encertada que la publicada en la col·lecció francesa, ans encara per ventura no gaire diversa de la que un servidor oferesc en aquestes pàgines, almenys en allò que fa referència a la diferenciació i a la identificació dels textos copiats en el volum que ens ocupa; però com que no sembla que l'ocasió que ell esperava, de fet se li presentés, per això penso que la meua anàlisi no serà sobrera. L'estudi esmentat al començament d'aquesta nota ha estat aplegat en el recull d' *Estudis de literatura catalana* (Obres de Jordi Rubió i Balaguer, X. Biblioteca Abat Oliba, 114), Barcelona, Publicacions de l'Abadia de Montserrat 1992, 253-281.

Bohigas i Balaguer,³ Josep Maria Pou i Martí.⁴ També se n'han ocupat estrangers, d'entre els quals, ni que només sigui per l'afinitat amb el nostre tema, cal esmentar Jeanne Bignami-Odier.⁵ Per ells, hom sap l'existència d'un text en català, al primer cop d'ull traducció en la nostra llengua del *Vade mecum in tribulatione* de Joan de Rocatalhada. El text esmentat ha estat objecte del treball que ara és posat a les mans del lector en aquestes pàgines.

3. *Profecies catalanes dels segles XIV i XV. Assaig bibliogràfic*, dins «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya», VI (1920-1932), 24-49. Pere Bohigas, a base de les anotacions preses per Jordi Rubió (24), distingí en el volum de Carpentràs, ultra els textos finals atribuïts a Anselm Turmeda (40, núms. 28-29), la *Traducció fragmentària al català d'aquesta refundició* (de la *Summa seu Breuiloquium de concordia veteris et novi testamenti*, que en la meua descripció porta el núm. 4 dels textos del manuscrit) (27-28, núm. 7), les *Visions*, és a dir, el *Liber futurorum eventuum* (núm. 1), el *Vade mecum in tribulatione* (núm. 2), i la *Visió de Trispoli* (núm. 3) (28-30, núms. 8-10), la *Vida d'Antecrist* (núm. 6), de la qual s'adona que «el seu estil recorda el d'Eiximeniç» (37, núm. 22), l'*Explicació d'alguns secrets de l'Escriptura* i els *Versos profètics sobre la casa d'Antequera* (núm. 5) (43-44, núms. 34-35). Val a dir que en *Prediccions i profecies en les obres de fra Francesc Eiximenis*, dins *Franciscalia*. En la convergència centenària del trànsit del «Poverello» (1226), de la seva canonització (1228) i de l'autoctonia de l'orde caputxí (1528), Barcelona, Editorial Franciscana 1928, 36, nota 48, ja atribuïa a la *Vida de Jesucrist* d'Eiximenis els capítols de la *Vida d'Anticrist* del manuscrit de Carpentràs. Els estudis de Pere Bohigas sobre el tema han d'ésser completats amb el seu *Profecies de Merlí. Altres profecies contingudes en manuscrits catalans*, dins «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya», VIII (1928-1932 [1934]), 253-279; en aquesta darrera pàgina torna a precisar la identificació del fragment d'Eiximenis dels folis 156-183 del volum de Carpentràs: «Aquests folis contenen els capítols 21-31 del tractat V, i el tractat VI del llibre X de la *Vida de Jesucrist*...».

4. *Visionarios, beguinos y fraticelos catalanes*, Vic, Editorial Seràfica 1930, 289-307, en particular 292-293. Pou i Martí, que descobrí el *Liber Ostensor* de Rocatalhada, esmenta el manuscrit de Carpentràs (292-293), però basa més el seu estudi en els textos llatins; aquestes pàgines havien estat publicades dins «Archivo Ibero-Americano», XXI (1924), 348-368.

5. *Études sur Jean de Roquetaillade (Joannes de Rupescissa)*, París, Librairie Philosophique J. Vrin 1952, 284 pp; les 157-173 són dedicades al *Vade mecum in tribulatione*; cf. sobre aquesta obra, B. HIRSCH-REICH, *Die «Studien über Jean de Roquetaillade» von Jeanne Bignami-Odier*, dins «Recherches de Théologie ancienne et médiévale», XX (1953), 149-152. Jeanne BIGNAMI-ODIER, *Jean de Roquetaillade (de Rupescissa), Théologien, Polémiste, Alchimiste*, dins *Histoire Littéraire de la France*, XLI. *Suite du Quatorzième Siècle*, París, Imprimerie Nationale 1981, 75-240, en particular 228 i 234 (cf. ATCA, IV (1985), 585, núm. 3154). Cap al final de les pàgines de Hirsch-Reich acabades d'esmentar, concretament al cap d'avall de la 151, era assenyalada l'existència d'uns extrems del *Vade mecum in tribulatione* en el manuscrit 338 de Cambridge, Gonville et Caius College, notícia que no és aprofitada per Bignami-Odier en el seu llibre del 1981. Darrerament han aparegut estudis sobre Joan de Rocatalhada en el fascicle dedicat a *Les textes prophétiques et la prophétie en Occident (XII-XVI siècle)*, dins «Mélanges de l'École Française de Rome. Moyen Age», 102 (1990), 297-401, alguns dels quals han estat resumits en el volum anterior d'aquest any (606-607, núm. 7760; 672, núms. 7711-7712). Afegim-hi l'estudi de Ludwig

Però, tot i no mancar notícies estimables sobre textos copiats en el dit volum, el cert és que fins ara m'és desconeguda l'existència d'una descripció detallada tant de la materialitat del llibre com dels textos que hi són aplegats, raó per la qual les notícies fornides no acaben de permetre de tenir una visió de conjunt tant del volum com del seu contingut. Per això, sembla plenament justificat d'encetar les presents pàgines proporcionant-ne una descripció detallada.⁶

VONES, *La réforme de l'Église au XIVe siècle. Tentatives pontificales dans l'esprit bénédictin et courants spirituels dans l'entourage d'Urbain V*, dins *Crises et réformes dans l'Église de la Réforme Grégorienne à la pré-réforme* (Actes du 115e Congrès National des Sociétés Savantes. Avignon, 1990. Section d'Histoire Médiévale et de Philologie), Paris, Éditions du CTHS 1991, 189-206. Dels estudis anteriors, cal recordar Franz KAMPERS, *Ueber die Prophezeiungen des Johannes de Rupescissa*, dins «Historisches Jahrbuch», XV (1894), 796-802; i Emil DONCKEL, *Studien über die Prophezeiung des fr. Telesphorus de Cosenza, O. F. M. (1365-1386)*, dins «Archivum Franciscanum Historicum», XXVI (1933 [1934]), 29-104 i 282-314, el qual en les pàgines 67-70 estableix la tesi que tant Joan de Rocatalhada com Telesforo da Cosenza depenen del *Liber de flore*. Sobre el tema de les profecies, hom pot veure darrerament Andreas REHBERG, *Ein Orakel-Kommentar vom Ende des 13. Jahrhunderts und die Entstehungsumstände der Papstvatizininien*, dins «Quellen und Forschungen aus Italienischen Archiven und Bibliotheken», 71 (1991), 749-773, amb edició del comentari de pronòstics *Principium malorum*, del Vat. lat. 3819, en les pàgines 768-772. En canvi, durant l'elaboració d'aquest treball no ha pogut ésser tingut en compte per no haver-lo pogut veure, si ja ha estat publicat, el volum corresponent al Col·loqui de Fanjeaux del 1991, dedicat al tema de la *Fin du monde et signes des temps. Visionnaires et prophètes en France Méridionale (fin XIIIe - début XVe siècle)*, en el qual, segons la crònica d'aquella sessió signada per Marie-Humbert Vicaire, hi hauria d'haver dos estudis d'André Vauchez i Sylvie Barnay dedicats a Joan de Rocatalhada (cf. «Revue Mabillon», N. S., 2 (1991), 308-310, en concret 309).

Al darrer moment, puc conèixer el contingut de «Cahiers de Fanjeaux», 27 (1992), en el qual es relacionen amb la nostra temàtica els títols següents: Louis BOISSET, *Hommage à Madame Jeanne Bignami-Odier*, pp. 159-170; Sylvie BARNAY, *L'univers visionnaire de Jean de Roquetaillade*, pp. 171-190; i Martin AURELL, *Eschatologie, spiritualité et politique dans la confédération catalano-aragonaise (1282-1412)*, 191-235.

6. El mètode emprat en la descripció del manuscrit és l'exposat en el meu *Els manuscrits lul·lians medievals de la Bayerische Staatsbibliothek*. I. Volums amb textos catalans (Studia, textus, subsidia, III), Barcelona, Facultat de Teologia 1982, 10-16; ultra les de M. Duhamel, recordades en la nota 1, han proporcionat notícies del nostre volum Jordi Rubió i Balaguer en l'estudi citat en la nota 2, 13 i Jeanne Bignami-Odier en l'esmentat en la nota 5, 228 i 234.

Descripció del manuscrit de Carpentras, Bibliothèque Inghimbertaine, 336

En la seva situació actual, el dit volum es presenta enquadernat amb pell marró damunt fusta. Les dues tapes, la mida de les quals és de 212 x 150 mm, són treballades amb rectangles que ressegueixen les quatre vores, rectangles que són successivament més petits inscrits dins els més grans. Hi ha restes de dues sivelles i dels corresponents tancadors. El llom ha estat restaurat, aprofitant fragments del primitiu; des de la seva part superior fins al peu, hi trobem: una etiqueta amb l'actual número 336; un paper enganxat on llegim: «Dels (o Seis?) / Profecias / Iohan de R[oc]/hatallada / e d'Encelm»; altra etiqueta amb «332» i dues etiquetes actuals sobreposades: «BIBLIOTHÈQUE / de / CARPENTRAS / MANUSCRITS / 336».

En la cara interior de la coberta hi ha un full de paper enganxat, on llegim aquesta anotació: «Manuscrit 336 / 220 feuillets / Feuillet 184, 185, 186 et 187, blancs / En parfait état / Les cuirs des deux fermoirs manquent. 4 octobre 1923. 21 octobre 1924» i segell rodó de la «Bibliothèque Inghimbertaine - Carpentras». Hi ha un foli de paper blanc, de guarda, per banda.

El cos del volum és constituït per dos-cents folis de paper, la superfície dels quals és de 205 x 145 mm, repartits en disset plecs, els quinze primers dels quals són uniformes de sis fulls doblats (6 x 2, sexterns), equivalents a dotze folis cada un; el plec setzè és constituït de tres fulls doblats (3 x 2: sis folis, els 181-186) i el dissetè ho és per set fulls doblats (7 x 2: catorze folis, els 187-200). El paper dels vuit primers plecs (ff. 1-96) porta filigrana única: dos martells encreuats i coronats amb corona de tres merlets (Briquet, núms. 11638-11639); la filigrana dels plecs 9-17 és la mà somada d'estrella de sis punxes (ff. 97-200; cf. Briquet núms. 11196-11219). El rel·ligat de tots els plecs és normal, fet amb cordill al centre del plec; els quinze primers plecs tenen reclam, escrit, però, en sentit vertical al text en el marge inferior de la darrera pàgina de cada plec. Els dos darrers plecs no tenen reclam, perquè en cada un d'ells acaba un text i hom no devia tenir intenció de copiar-n'hi d'altres. No hi ha numeració dels plecs, ni dels fulls dins els plecs. La numeració dels folis és feta amb llapis durant el segle actual.

En el cos del volum acabat d'analitzar hi són copiats els textos següents:

1. Ff. 1^v-54^v. A. Ff. 1^r-50^r. *Inc.*: AL molt reuerent pare en Xrist e senyor en guillem de la sancta església de Roma cardenal, yo frare Johan de rocha-

tallada... per manament uostre he scrit la tenor dels notables aveniments...
Exp.: ...de la glòria de Paradís, a la qual nós anem. Qui ab lo pare e ab l'es-
 perit sant viu e regna per los infinits setgles de tots los setgles. Amén.- B.
 Ff. 50^r-54^r. *Inc.*: REuerent pare e senyor aquestes coses adoncs per mi dels
 enemichs esdeuenidós en los càrcers enteses he abreuïades... *Exp.*: ...és ape-
 llat càrker del soldà en l'any de la Incarnació de nostre senyor Ihesu xrist
 .M. CCCXLviii^o. en lo mes de Noembre en la festa de sant Martí, a la glò-
 ria de déu Amén, Amén, Amén.

JOAN DE ROCATALHADA, *Liber futurorum eventuum*, traducció catalana.⁷

2. Ff. 55^r-75^r. A. F. 55^r. *Inc.*: DEManat m'auets, molt car frare meu...
Exp.: ...sinó vna partida. [*Endreça del traductor*].- B. Ff. 55^r-57^r. *Inc.*: Al molt
 amat per caritat euangelical... *Exp.*: ...és departit per vint intencions, ço és
 capítols. [*Lletra-dedicatòria a fra Pere Perer*].- C. Ff. 57^r-75^r. *Inc.*: La primera
 intenció de Déu és aquesta... *Exp.*: ...elets, simples e humils. Amén. Ffeneix
 lo libre qui és appellat *Ve ab mi en tribulació*.

JOAN DE ROCATALHADA, *Vade mecum in tribulatione*, traducció catalana
 resumida.⁸

Publicat després d'aquesta introducció.

3. Ff. 75^r-76^r. *Inc.*: EN l'any de nostre senyor .M.CCC.XXXXVij. feyta
 fou aquesta visió en un loch qui s'apella Trípol... *Exp.*: ...de la pau seran
 hoïdes de Antexrist nouelles. donchs vellats.

AUTOR DESCONEGUT, *Visió de Trípoli: Cedrus alta Libani*, traducció cata-
 lana.⁹

4. Ff. 76^r. Rey de França / Rey Anglès / Rey de Castella / Rey de Porto-
 gal / Rey de Navarra / Rey Dongria // Rey de Ratxa / Rey de Nàpols / Rey
 de Xipre / Rey de Cicília / Rey d'Àragó.

5. FF. 76^r-116^r *Inc.*: Esplegada és la .viiij.^a distinció. comensam la nove-
 na, la qual tracta dels .vij. sagells del nouell e del vell testament. Envès la

7. Sobre aquest llibre, vegeu Jeanne BIGNAMI-ODIER, *Jean de Roquetaillade...* (citat en la nota 5), 121-133, on n'és ofert un ampli resum; sobre la traducció, vegeu BOHIGAS, *Profecies...* (citat en la nota 2), 28-29, núm. 8.

8. BIGNAMI-ODIER, *Jean de Roquetaillade...* (citat en la nota 5), 157-170, on n'és ofert un ampli resum; cf. també BOHIGAS, *Profecies...*, 29-30, núm. 9. El text llatí del *Vademecum in tribulatione* fou publicat a base d'un manuscrit de William Crashaw, amb moltes incorreccions, dins l'*Apendix ad Fasciculum verum expetendarum et fugiendarum, sive tomus secundus Scriptorum Veterum...*, opera et studio Edwardi BROWN, II, Londres, R. Chiswell 1690, 496-508.

9. Cf. BOHIGAS, *Profecies...*, 30, núm. 10 i nota 3.

.viii)^a. distinció deuem entendre e notar... *Exp.*: ...Fina la X distinció e comença la XI, en la qual se fa menció en special de les concòrdies per atobar lo cert temps de aquelles coses que són fahedores en lo nouell temps per aquelles que en lo vell testament per semblant manera són fetes. En lo any 1367 se començarà lo sant passatge, segons lo libre, per lo Rey Pere de ponent, mas daquí ha lauòs seran stades moltes coses, e és [f. 116^v] apellat lo libre de què açò és stat treyt *Suma seu briuiloquium sobre les concòrdies del nouell e del vell testament*. Ffinito libro sit laus gloria xristo Amen. Qui scripsit scribat, semper cum domino viuat Amen.

AUTOR DESCONEGUT, *Summa seu breuiloquium de concordia veteris et novi testamenti*, traducció catalana de les distincions IX-X.

Edició del text llatí: Harold LEE, Marjorie REEVES, Giulio SILANO, Toronto 1989, 235-264.¹⁰

10. Cf. BOHIGAS, *Profecies...*, 37, núm. 22. Tal com acabem de dir, el text català de Carpentràs correspon bàsicament al llatí de les pàgines 235-264 en l'edició de Harold LEE, Marjorie REEVES i Giulio SILANO, *Western Mediterranean Prophecy. The School of Joachim of Fiore and the Fourteenth-Century Breuiloquium* (Studies and Texts 88), Toronto, Pontifical Institute of Medieval Studies 1989, XII i 346 pp. (cf. ATCA, X (1991), 402-404), però les diferències són considerables, tal com demostra la comparació entre els textos respectius de les dues mostres següents:

«Lo Vj. senyal del nouell testament.

«Sots l'obriment o declaració del .vj)^a. senyal del nouell testament se contén la persecució de la .iiij)^a. bístia, segons que s'lig en l'Apocalipsi en lo .xiiij)^a. capítol; sots aquell temps mateix se contén la persecució dels quatre Regnes e dels .X. Reys, los quals se leuran contra l'imperi de Roma e contra la Sglésia.

«Ací deu hauer vna bístia, qui ha al cap .vij. caps e en la coa .X. rams d'arts.

«On deuem saber e notar que és scrit en l'Apocalipsi en lo .xvij. capítol, hon diu: «En (*legiu* E) los .X. corns que tu às vists en la bístia són .X. Reys, los quals no han encara començat de [f. 83^v] regnar, mas que àn les potestats axí com ha Reys. Vna hora e vn mateix temps en aquell mateix temps .vj)^a., aquests .X. Reys pendran e hauran vn consell contra la cristiandat, ço és que la lur potestat liuraran a la bístia o al soldà», f. 83^v84^r.

El corresponent text llatí, en canvi, diu: «*Sextum signaculum noui testamenti*. Sub apercione sexti signaculi noui testamenti continetur iterata persequucio quarte bestie Apocalipsis xiii^a siue regni quarti et x regum suorum insurgencium contra romanum imperium et contra ecclesiam, unde pro hoc Apocalipsis xvii^a dicitur: *Et x cornua que uidisti in bestia x reges sunt qui regnum nondum acceperunt, sed potestatem tamquam reges.*, una hora seu uno et eodem sexto concurrente tempore accipient, hii unum consilium habebunt contra Christianitatem, scilicet et potestatem suam bestie seu soldano, tradent», 239, línies 134-141.

Però no sempre és aquesta la relació entre text llatí i traducció catalana, tal com hom pot constatar en el fragment que segueix:

«Hon axí com per concòrdia toca lo Regne de les gents apellades medes al Regne dels francesos, axí per aquella mateixa cosa demostre lo Regne dels Grechs el Regne dels spanyols, axí com partia (! *legiu* Pèrsia) tota Cicília, per semblant manera Macedònia tota Catalunya, e axí com de Grècia o de Macedònia és axit Alexandre, rey poch en persona e quaix menyspresat, e açò ell esuhint Darí, rey de les gents apellades Medes, e d'aquell destrouint dos corns, axí per semblant manera, de Spanya o de Catalunya exidor és vn rey

6. Ff. 116^v-155^r. A. Ff. 116^v-153^v. *Inc.*: A Vós, molt honorable e de mi molt cara mare, a la qual per vostra gran deuoció sou desijosa e aleuada en saber de la sagrada scriptura... *Exp.*: ...per mèrits de la sua sagrada passió en aquella tots puscam habitar perpetualment per infinita secula seculorum. Amen. Deo gracias. Amen. B. Ff. 153^v-155^r. *Inc.*: D'un temps ençà tinch gran spant / Quant més va me diu lo cor... *Exp.*: ...E la humil verge d'onor / Qui dels àngels és pura flor. / Deo gracias.

AUTOR CATALÀ DESCONEGUT, *Dels inconvenients qui s'han de seguir*¹¹

poch en persona e quax menyspresat esuahint Darí, rey dels Francesos, e cominuent o tractant (*llegiu* trencant) .ij. corns d'aquell en les sues raïls, axí com per lo rey en Pere, lo qual prè de Sicília, [f. 91^v] començat és, sí que el rey bruyl foragitat de Sicília e el rey de França mort en Catalunya...», f. 91^v.

El text llatí corresponent, diu: «Vnde sicut regnum medorum regnum francorum per concordiam tangit, et sicut Persia uel Persidis tangit Siciliam, ita Macedonia Cathalicam seu Cathaloniam, et sicut de Grecia seu Macedonia Alexander, rex paruus persona et despectus ad percucendum Darium regem medorum et ad cominuendum duo cornua eius egressus est, sic de Yspania, seu Cathalonia, egressurus est unus rex paruus persona et despectus ad percucendum Darium regem francorum et ad cominuendum radicitus duo cornua eius, ut quod per regem Petrum qui cepit Siciliam inceptum est, scilicet Karulo de Sicilia expulso et rege Francie in Cathalonia mortuo...», p. 245, línies 292-301.

11. BOHIGAS, *Profecies...* (citad en la nota 3), 43-44, núms. 34-35.

Els versos finals, els quals Pere Bohigas intitula *Versos profetics sobre la casa d'Antequera* i dels quals transcriu els quatre primers i els onze darrers, diuen així:

«D'un temps ençà tinch gran spant
 Quant més va me diu lo cor
 Que tost e prest serà dolor
 A tota gent sens dubtar.
 Car los senyals, segons me par [f. 154r]
 Són apparents molt clarament
 Si donchs per Déu omnipotent
 Per sa virtut no sobra seu.
 Car d'altrament lo fet és breu
 Que som dedins los forts anuigs
 E per ço greument o brugits [! abruigs? (d',abrusir)]
 Espanya ja per totes parts.
 De què uos iur [jur] ne seran farts
 Fins en lo strem de lur gran fi,
 Puys no poran hauer en si
 de lurs maiors los grans magnats,
 Que han destrouïts e mal manats.
 Nègun esforç qui a ells aiut [ajut]
 Per lo gran foch qui n'és crescut
 Ab lurs errors e grans viltats.
 Com desleyals qui són mostrats
 Molt evident no tement Déu
 D'on pregaran tost hi en breu,
 Que no y poran per cert fallir.

7. Ff. 156^r-183^v. *Inc.*: Sots la aparició del .vj.^e sagell parlant Estromachis in Epistola ad Zozimam... *Exp.*: ...perdonant-nos nostres peccats, donant-nos açí la sua gràcia e après la sua glòria Amén. Açí és acabat lo setèn tractat de aquest libre de la vida de Antexrist. Deo gracias.

Ab fort trentoll qui-s ha a seguir,
 Qui serà tal que no fou may,
 Que quant hi pens me'n ve fort glay
 Guerra mortal e tempestat
 Qui vinrà tost alguna part [f. 154v].
 A poch vos dich veureu pus fort
 Vna terror ab desconort
 Sobre los mesquins qui honren Déu,
 Que sostendran prest hi en breu
 Fort ment baruts per molta gent
 E escarnits evident ment
 E no staran segurs en lochs.
 No romandran ja grans ni poch
 Per los peccats que tots iorns [=jorns] fan
 Qui són tan greus que dir no fan [=s'àn].
 Lo gran brogit se spandirà,
 Que tot lo món ho sentirà
 Del .XI^m Rey lo seu poder
 Que no y valrà art ni saber
 Ab gran esforç del fill regnant
 No li estarà res dauant
 Desabitant lo gran palau,
 Qui dels faels és vera clau;
 De què-s apté [obté?] lo sant repòs
 De la qual Déu és lo ver espòs.
 Estant axí en aquest brogit
 Se comourà tot esperit
 Del gran affany que sostendran,
 Tant engoxós, que cridaran. [f. 155r]
 La fe tantost aminuarà
 La gran error hi crexerà;
 Mostrar-s'à donchs lo desleal
 Qui ginyarà cascú en mal
 Obrant en si grans maluestats
 Los quals seran los més dapnats.
 No durarà sa gran fallor
 Tantost morrà a desonor;
 Al lim d'infern habitarà;
 Per cert açò luny no serà.
 Sens molt trigar la magestat,
 Vendrà fort prest Déu incarnat
 E cascú dauant [dant?] lo seu loguer
 E lur just preu, segons requer:
 Als peccadors loch infernal,

Francesc EIXIMENIS, *De la vida de Jesucrist*, tractat setè.¹²

8. Ff. 188^v-191^v. *Aquesta és la profecia feta per l'asa parlant de les coses que deuen seguir en les terres damunt dites. Inc.: EN nom de la essència / Prima intelligença... Exp.: ...car coué que axí sia / Com ella posa.*

Anselm TURMEDA, *Disputa de l'ase*.¹³

Ed.: RUBIÓ I BALAGUER, 1913; OLIVAR, 1928 (edició reproduïda a Ciutat de Mallorca 1987. Cf. ATCA, XI (1992), 689, núm. 7768).

Als saluats goig eternal,
De què allà tots habitarem
Ab Jhesu Xrist, qui loarem,
E la humil verge d'onor,
Qui dels àngels és pura flor.
Deo gracias.

Copiats tots els versos, crec que el lector tindrà dificultat de veure-hi una profecia de la casa d'Antequera.

12. Aquesta còpia tardana d'una part de la *Vida de Jesucrist* de Francesc Eiximenis presenta variants considerables comparada amb alguna de les més primitives, com és ara la de Barcelona, BU, ms. 1160, f. 325^v (les paraules escrites dins parèntesis són la variant de Carpentràs que substitueix la paraula immediatament anterior (o les paraules immediatament anteriors), de Barcelona): «Capítol .xxiij. mostra del .vij temps de la santa església (a Carpentràs manca aquest títol). Sota (sots) la aparició (apparició) del sisèn (vj^e) parlant Cromàcius (Estromàcius) in epistola adzimorum (ad zozimam) diu que deuen ésser moltes meravelles generals, més que en les vbertures (hubertures) dels altres precedents de la primera (dessa la primera) aparició (apparició). Car diu que laurs tot lo món pendrà gran decaÿment (decahiment) e ihesu xrist serà fort oblidat, e poch temut, e poch amat, e la sua (+ santa) ecclesia (església) serà tota sanch, ço és tota carnal e temporal, e mundana (mundanal) e les religions (los religiosos) cauran en terra fort leiament, e molts hòmens grans e famosos, axí per grau (gran) e (om) dignitat com per oppinió (apparició) e (de) bona (bona) e (om) santedat seran trobats errans, e fort maculats e fents (om e fents) e falsos (falços) en la via (vida) de Déu. E los presidents e (+ los) prínceps seran trobats fort defallents (defallents) en lur regíment, e lo poble serà fort maluat, euar (avar) e maliciós, e (om) ab poqua (pocha) deuoció (+ a Déu) en tant que tota carn (+ humana) haurà laurs corrompuda la sua vida.

«Per la qual cosa laurs nostre senyor Déu tremetrà (trametrà) generalment sobre (+ tota) la terra moltes plagues, ço és fam, guerra (guerres), cismes (sismes) e diuisions, mortaldats (mortalitat) soufn (souint) e terra trèmols, legostes (lagostes) e vèrmens contra los splets, e diuersitats de malalties, secades (sequades), exorquies en arbres e en fonts e en altres coses e a la fin (fi) de la vbertura (de la vbertura om) de aquest (aquell) sagell trametrà cisma (scisme) en la santa Església (sgléya), del qual cisma se seguiran grans mals. Car durant lo cisma diu que s leuarà vn mal príncep qui ab ajuda d' (de) altres sostindrà (sostindrà), e deffendrà (defendrà) vn mal (maluat) papa, e faran abdosos innumerables mals, als quals consentiran molts ecclesiàstichs e religiosos maluats. En aquell temps diu [f. 325^v] que creixerà tant la ambició (abominació) en la ecclésia (sglésia) de Déu que cascun (cascú) farà son poder que (de) sia (ésser) bisbe o doctor o mestre en teologia (theologia) e seran-ne tants e de tants (tan) maluats e de tant (tants) inabtes, que tot grau de honor vindrà (vendrà) a gran menyspreu e a no res. Laurs (Llaurs) los ecclesiàstichs daran

9. Ff. 192^r-200^r. *Aquesta és la declaració de la proffecia feta per lo responent frare encelm turmeda en la disputa dels animals. Inc.:* Sobre la primera qui comença *Tot ço que..... Exp.:* ...e judicis de les planetes. coué aquelles coses sobre scrites se seguesquen segons són posades.

Anselm TURMEDA, *Declaració de la profecia feta per l'ase*¹⁴

Ed.: RUBIÓ I BALAGUER, 1913; OLIVAR, 1928 (edició reproduïda a Ciutat de Mallorca 1987. Cf. ATCA, XI (1992), 689, núm. 7768).

10. F. 200^v. *Cobles de profecies de fra encelm. Inc.:* O babilon a tu barcelona / En tu florint l'arbre de la supèrbia... *Exp.:* ...Per lamps e trons seràs spaordida / vulles-te, donques, per penitència rembre. Fi de vna proffecia.

tants de escàndols (scàndols) als setglars (setglàs) per sa (lur) mala vida, que los setglars (setglàs) se leuaran contra ells crehent (crehents) fer sacrifici a Déu (+ nostre Senyor e) per ordinació (ordinacions) de Déu. Se leuaran axí matex set (.vij.) prínceps qui sotosament tolran (toltran) a la Església (sglésia) tota temporalitat e (ells) perseguiran terriblement (terriblement) lurs persones, en tant que tots los ecclesiàstichs clergues e religiosos per tres (.iii.) anys e mig staran amagats per les muntanyes e aquí en fam e set e fret (fret, set) e en molta persecució (execució e persecució staran e lauors) tornaran a Déu e-l conexeran e-l seruiran e los setglars (dits prínceps). Lauors los tornaran a (en) lurs Esglésies (Sglésies) e cases (+ e) no pas en l'estament que tenien (eren) dabans (+ car) ne (no) hauran temporalitat, sinó solament pessament (passament) de vida. E lauors seran bons e humils e leyls seruidors de Déu (+ nostre Senyor).

«E açò ajudarà molt (+ a) vn bon sant papa, qui serà lauors appellat (apellat) reparador de la santa església (sglésia), qui (e) haurà per ajudador vn sant emperador, ab lo qual ferà (farà) pessatge (passatge) general en la terra santa e aquí, ço diu, serà d'aquí auant lo papa fins a la fin del món.

«E diu axí matex aquest (axí matex aquest om) Geruasii (Grauasi) que ans (abans) que aquest papa regna (regnarà) serà mort lo seu (son) predecessor ab l'emperador qui-l mantenia, e abdós (abdosos) a miserable mort (+ morran), après de la qual mort de abdós (abdosos) diu que vindrà (vendrà) mortaldat (+ molt) poderosa, maiorment sobre los clergues e religiosos e açò ajudarà (aiudarà)...»

El lector pot adonar-se de la semblança entre el text del penúltim dels paràgrafs copiats d'Eiximenis i el de les línies 271-272 (elecció del papa reparador), i el de les línies 335-343 (emperador i passatge vers Orient); semblança que en la denominació de 'papa reparador' arriba a la identitat. En canvi, a diferència de Rocatalhada, per al qual la recuperació de la Terra Santa havia d'ésser gesta de l'Anjou de torn, d'acord amb la seva qualificació oficial de rei de Sicília i de Jerusalem (lín. 353-354 del nostre text), per a Eiximenis tal possibilitat no és contemplada segurament per dues raons: la primera és que els anys en què Eiximenis elaborava la *Vida de Jesucrist*, els Anjou col·laboraven a tenir empresonat Benet XIII al Palau Papal d'Avinyó i, per tant, no s'hi podia comptar; i, segona, perquè el títol de rei de Sicília era objecte de discussió i de guerra entre raguèlies diverses i, de fet, en aquell moment era portat tant pel matrimoni format per Martí el Jove i Maria de Sicília, per part de la Casa de Barcelona, de forma reconeguda pels papes d'Avinyó, com per la branca dels Anjou de Provença, en la persona de Lluís II, i àdhuc per la branca dels de Nàpols en la persona de Ladislau d'Anjou-Durazzo.

13. Text publicat per RUBIÓ I BALAGUER, *Un text...* (citat en la nota 2), 13-19.

14. *Ibidem*, 19-23.

Anselm TURMEDA, *Cobles de profecies*.¹⁵

Ed.: RUBIÓ I BALAGUER, 1913; OLIVAR, 1928 (edició reproduïda a Ciutat de Mallorca 1987, 103; cf. ATCA, XI (1992), 689, núm. 7768).

Caixa d'escriptura de 149 x 87 mm, amb vint-i-quatre línies de tota l'amplada tant en el f. 55^v com en el f. 76^r. Mà única en tot el volum. Lletra humanística arrodonida i de traç gruixut. Títols i lletres capitals, en vermell (només la caplletra inicial és blava). Tot i ésser escrit de la mateixa mà, el darrer plec sembla clar que fou afegit quan ja el volum era acabat (els folis 184-187 romasos en blanc demostren que els tres textos de Turmeda no foren copiats després del d'Eiximenis, ans de forma independent, en un sol plec, el qual després fou afegit al volum).

Copiat en la segona meitat del segle XV (potser cap al final, qui sap si molt al començament del segle XVI).

---

15. *Ibidem*, 24. Atès que la meua lectura presenta qualche variant en relació a la publicada per Jordi Rubió, la reproduïxo ací:

Cobles de profecies de fra encelm

O Babilon, a tu, Barcelona,
En tu florint l'arbre de la supèrbia.
Serà son fruyt la iornada cella
Si, penedint, Déu beneyt no-t perdona.

Mostrar-t'à Déu alguns orribles signes
Semblant farà a les tres [= terres?] veïnes
del teu comtat, per mal [= mals?], e roïnes,
Los confondrà, e d'açò són dignes.

Déu poderós ton penedir spera,
Penedint-te, d'Ell auràs indulgència;
Si que fas ta alta eminensa [= cuvinensa?],
Sí [= Sí-t?] trametrà com Sodoma la fera.

Ton mal vendrà de març o de satembre
A mija nit, tu estant adormida.
Per lamps e trons seràs spaordida,
Vulles-te, donques, per penitència rembre.

Fi de vna proffecia

Vade mecum in tribulatione / Ve ab mi en tribulació

Fora dels textos atribuïts a Anselm Turmeda, tal com acabem de dir clarament afegits després de constituït pràcticament tot el volum, la gairebé totalitat d'aquest segueix essent a hores d'ara inèdit. L'edició doncs, de la traducció-resum en català del *Vade mecum in tribulatione* de Joan de Rocatalhada, és una aportació a la coneixença d'aquell corrent escatològic que, essent un dels constitutius del pensament religiós medieval, s'enfortí entre nosaltres gràcies a diverses obres d'Arnau de Vilanova,¹⁶ es mantingué viu per les controvèrsies i les desqualificacions del seu pensament, escatològic comprès,¹⁷ i rebé nova empena de les prèdiques de sant Vicent Ferrer.¹⁸ L'existència del volum que ens ocupa demostra que la preocupació per la pròxima fi del món seguia essent viva en la segona meitat del segle XV, potser cap al seu final.¹⁹

Però la publicació en aquestes pàgines d'un text de Joan de Rocatalhada presenta algun problema, pel fet que el seu autor de cap manera no pot ésser qualificat de català. La justificació d'aquestes pàgines rau en el fet que

16. Les obres en les quals Arnau de Vilanova manifestava les seves previsions escatològiques són bàsicament tres: el *Tractatus de tempore adventus Anticristi* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», VII-VIII (1988-1989), 134-169); el *Tractatus de mysterio cymbalorum Ecclesiae* (PERARNAU, *ibid.*, 53-107) i l'anomenada *Confessió de Barcelona* (BATLLORI, «Els Nostres Clàssics» 53-54, Barcelona 1947, 101-139), a les quals s'han d'afegir tots els escrits de la controvèrsia derivada de les tesis defensades en els textos acabats d'esmentar, ara objecte de la tesi doctoral de Jaume MENSA I VALLS, *La polèmica escatològica entre Arnau de Vilanova i els filòsofs i teòlegs professionals (1297-1305): Anàlisi dels arguments i de les argumentacions*, defensada a la Universitat Autònoma de Barcelona (Bellaterra) el 29 de maig del 1993. Sobre la repercussió popular de les dites previsions, ara hom pot veure la informació adreçada des de Moià al rei Jaume II de Catalunya-Aragó justament sobre l'impacte dels dits pronòstics en un poble concret, Moià, publicada per MARTÍ DE BARCELONA, *La cultura catalana durant el regnat de Jaume II*, dins «Estudios Franciscanos», 92 (1991), 179-180.

17. Les desqualificacions consisteixen bàsicament en les intervencions de les autoritats de la inquisició, des del primer moment de la publicació del primer dels tractats recordats en la nota anterior; vegeu el meu *El text primitiu del De mysterio cymbalorum Ecclesiae D'Arnau de Vilanova*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», VII-VIII (1988-1989), 8-20; caldria afegir-hi les discussions i els processos inquisitorials a càrrec d'altres, una petita mostra dels quals es troba en el meu *Fragments en català del tractat perdut d'Arnau de Vilanova De fine mundi en una disputa entorn de les previsions escatològiques (Vilafranca del Penedès i Barcelona, 1316-1317)*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», VII-VIII (1988-1989), 282-287; als quals s'han d'afegir d'altres processos inquisitorials de la primera meitat del segle XIV; o l'episodi de Poblet, sobre el qual cf. XAVIER RICOMÀ, *Un convers de Poblet, defensor d'Arnau de Vilanova*, dins «Miscel·lània Històrica Catalana. Homenatge al P. Jaume Finestres, historiador de Poblet (1769)», Abadia de Poblet 1970,

el text objecte de la nostra publicació fou traduït i resumit en català segurament poc temps després d'haver estat escrit i en el detall complementari que entorn d'un segle més tard tornava a ésser copiat.

Si, doncs, l'única raó que justifica la nostra edició ací és la traducció catalana, és aquesta i no pas directament el llibre de Joan de Rocalhada allò que ha de fixar els límits del nostre treball. I l'acabada d'exposar és una situació que, si no m'erro, no s'havia donat fins ara en aquestes pàgines i que obliga a precisar allò que el lector pot esperar-ne.

El principi conductor de la feina ha estat el d'oferir al lector allò que pot ajudar-lo a comprendre la traducció-resum en llengua catalana d'un text d'autor no català. I així, ultra la transcripció, que ha pretès d'ésser literalment fidel, de les pàgines ara de Carpentràs, hom ha arribat a la conclusió que els aparats havien d'ésser ben diversos dels acostumats en les edicions de textos en volums anteriors. I així, hom ha vist clar que el lector no

259-262. Per a la segona meitat del segle XIV, hom pot veure una mostra de la seva pervivència en les profecies que li foren atribuïdes, sobre les quals cf. Pere BOHIGAS I BALAGUER, *Profecies Catalanes dels segles XIV i XV. Assaig bibliogràfic*, dins «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya», VI (1920-1932), 40-42.

18. Una mostra de la predicació escatològica de mestre Vicent Ferrer podria ésser el seu *Sermo factus Barchinone in die Sancti Dominici, die sabbati, Dominica VI post Trinitatem* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», IV (185), 267-277), on resumeix el tema de les tres llançades, al qual dedicava sermons sencers, tal com hom pot veure en Manuel BETÍ I BONFILL, *Notícies de dos manuscrits de l'Arxiu Arxiprestal de Morella*, dins «Butlletí de la Biblioteca de Catalunya», IV (1917), 47-67, en concret 67, manuscrit IV, peces 1-2. Recordem que la seva insistència en aquest tema l'obligà a explicar-se davant Benet XIII, en la *Epistola fratris Vincentii Ferrarii de tempore adventus Antichristi et fine mundi ad Benedictum XIII* (FAGES, *Notes et documents de l'histoire de Saint Vincent Ferrier*, Lovaina i París 1905).

19. El volum ara de Carpentràs no és pas l'única prova de l'interès dels temes escatològics en el pas del segle XV al XVI, qui sap si com a darrera mostra de l'influx d'Arnau de Vilanova, el qual havia pronosticat que el món s'acabaria justament per aquelles dates, dos-cents anys després de les seves prediccions. Recordem les prèdiques de fra Girolamo Savonarola. I en el pla de la recopilació de textos, l'actual còdex de l'arxiu dels carmelitans de Sant'Alberto de Roma, III, Vària 1, n'és una altra d'esplendorosa, pel nombre de textos que hi són copiats i pel fet d'haver estat encarregat per un dels metges humanistes italians de més prestigi en el seu temps, Pierleone di Spoleto; vegeu Kurt Viktor SELGE, *Un codice quattrocentesco dell'Archivio Generale dei Carmelitani, contenente opere di Arnaldo da Villanova, Gioacchino da Fiore e Guglielmo da Parigi*, dins «Carmelus», 36 (1989), 166-176; i *Ancora a proposito del codice III, Varia I dell'Archivio Generale dei Carmelitani*, dins «Carmelus», 37 (1990), 170-172; vegeu també Robert E. LERNER, *The Prophetic Manuscripts of the «Renaissance Magus» Pierleone of Spoleto*, dins *In profetismo gioachimita tra Quattrocento e Cinquecento*. Atti del III Congresso Internazionale di Studi Gioachimiti. S. Giovanni in Fiore, 17-21 settembre 1989. A cura di Gian Luca POTESTÀ (Opere di Gioacchino da Fiore. Strumenti, 3), Genova, Marietti 1991, 97-116. Els dos darrers estudis són resumits en la secció de *Notícies bibliogràfiques* d'aquest volum.

sols havia d'ésser informat de les variants existents entre el text català i el llatí original (informació que la creixent atenció d'especialistes en el fenomen de la traducció catalana medieval²⁰ porta a oferir de forma abundant i detallada), ans també d'allò que el traductor-resumidor deixà sense traduir de l'original que segurament tenia davant. D'ací ve el fet que en l'aparat crític hagin estat transcrits aquells fragments llatins que no foren traduïts; només així l'estudiós pot conèixer i avaluar la distància entre l'original i la nostra traducció, i allò que representà el treball del traductor-resumidor.

Per contra, no podia entrar en la nostra feina la recerca de les possibles fonts del pensament de Joan de Rocatalhada (fora del cas que aquelles fossin identificables dins l'obra d'algun autor català); així s'explica la diferència entre l'aparat de fonts normal en aquestes pàgines i el de la present edició, en la qual hom s'ha limitat a assenyalar les referències bíbliques, bàsicament les explícites, i les frases paral·leles a l'interior del mateix text i els comptats casos en els quals el text de Joan de Rocatalhada sembla tenir un precedent (qui sap si una font) en el d'Arnau de Vilanova.

Les notes complementàries també es redueixen a indicar les grafies de paraules catalanes que semblen incorrectes en l'única còpia de la qual disposem, i les que hom proposa com a més fidels tant a l'original llatí com a la traducció catalana en el seu estat primitiu. L'elevat nombre de tals paraules és termòmetre de la distància existent entre la còpia del pas del segle XV al XVI i l'original català de mitjan segle XIV.

També l'estudi introductori resulta afectat per les dites consideracions: no pot esbrinar directament allò que el *Vade mecum in tribulatione* fou en ell mateix o en el conjunt del pensament de Joan de Rocatalhada, ans només allò que possiblement podem suposar sobre les raons que mogueren el traductor a emprendre la feina de traduir i de resumir l'original i sobre el sentit de la seva feina en relació a aquest.

En conseqüència, tractarem en aquesta introducció els temes següents: qui, per què i quan realitzà la traducció catalana del *Vademecum in tribulatione* de Joan de Rocatalhada i comparació entre original i traducció; també ens preguntarem per la relació entre el *Vademecum...* i Catalunya.

20. El del paral·lelisme entre els originals, en general llatins, i la o les traduccions catalanes medievals és tema que acaba de saltar al primer pla de l'atenció científica mitjançant l'obra de Curt WITTLIN, *Repertori d'expressions multinominals i de grups de sinònims en traduccions catalanes antigues* (Repertoris de la Secció Filològica, 1), Barcelona, Institut d'Estudis Catalans 1991, 661 pp; i la recensió que li ha dedicada Tomàs Martínez i Romero en aquestes pàgines d'ATCA, XI (1992), 476-480.

La traducció catalana del Vade mecum...

Abans d'entrar de ple en el tema d'aquesta secció, intentaré de deixar clar un extrem relatiu no pròpiament a la traducció, sinó a la seva còpia feta cap a darreries del segle XV (o, potser, a començaments del XVI).

L'extrem és aquest: la impressió que s'ha anat configurant en la consciència de l'autor d'aquestes línies a mesura que avançava el seu treball entorn del text ací publicat per primera vegada és que tenim, almenys globalment considerat, el que isqué de les mans del traductor-resumidor a mitjan segle XIV. La raó és que si la còpia hagués estat precedida per una revisió textual, aquesta, segurament, hauria expurgat tot allò que resultava contraproductiu per a la credibilitat de l'obra, qui sap si ni tan sols l'hauria copiada, tant tota ella és encaminada a avisar sobre esdeveniments dels anys anteriors al 1370, esdeveniments que cent anys més tard hom ja sabia que no s'havien complert. Si, doncs, l'autor de l'aplec hagués intentat que la traducció que copiava o feia copiar hagués tingut bel·ligerància per al seu temps, no s'hauria pres la feina de realitzar o d'encomanar la còpia que avui ens ocupa. Dit d'altra manera: no és possible de detectar en el text conservat ni la més mínima petja d'un treball d'«aggiornamento» de la traducció catalana del *Vade mecum in tribulatione* a les circumstàncies de darreries del segle XV o començaments del XVI. Així, doncs, fora de l'interès genèric, segurament fomentat per les preocupacions escatològiques d'aquell moment, entorn del tema de la pròxima fi del món, no sembla que la còpia de l'actual volum de Carpentràs permeti d'altres conclusions.

Deixem, doncs, almenys per ara, les preguntes entorn de la còpia de darreries del segle XV o de començaments del segle XVI, i fixem-nos en el fet de la traducció-resum del text llatí en llengua catalana al cap de poc de publicat el *Vade mecum...*, de Joan de Rocatalhada; i en particular en el detall que el petit pròleg del traductor ens diu clarament que la seva feina no va consistir a realitzar una versió completa, ans només la d'«açò que és millor... per les persones legues, a les quals no-s coué d'entendre totes coses, sinó a-quells qui són clergues» (lín. 5-7).

Conduït per aquesta frase, hom pot aventurar qualque afirmació relativa al traductor: que era clergue, a diferència del seu germà, que era laic o seglar o no clergue: la referència a la distinció entre clergues i laics, als respectius camps de coneixement i al fet que el traductor ha limitat la seva feina a allò que és millor per a les persones llegendes em sembla demostrar l'afirmació acabada de fer. L'altre detall que es dedueix del pròleg és que el traductor passava almenys una temporada llarga a Avinyó, si no s'hi estava de forma habitual, car si la seva estada hagués correspost només a un viatge d'anada i tornada, no hauria calgut que el germà li demanés de ,trametre-li'

quelcom d'allò que publicava Joan de Rocatalhada; n'hi hauria hagut prou que li hagués demanat de portar-l'hi traduït i així el clergue fins i tot s'hauria estalviat les actuals dotze primeres línies. I un darrer detall: era jurista en sentit estricte, és a dir, professional (hom en deia aleshores 'professor') del dret civil, i no 'canonista' o professional del dret canònic; m'inclina a dir-ho el detall que en la línia 373 se li esmunyís la traducció 'severitat dels drets' en comptes de 'severitat dels canons', que és allò que correspondria a l'original llatí. De les afirmacions del pròleg també sembla poder deduir-se que, en resposta a la petició del germà seglar, el clergue jurista català d'Avinyó li trameté traducció resumida de la darrera obra de Joan de Rocatalhada, per tant en data no gaire posterior al 25 de març del 1357, ja que el *Vade mecum...* havia estat publicat entre el setembre de 1356 i la data acabada d'esmentar.

I si, partint d'aquestes dades, hom es pregunta qui podia ésser el jurista català resident a Avinyó entorn del 1357, que féu la traducció-resum editada, la meua resposta seria que no em considero, almenys en aquest moment, amb elements de judici suficients a aventurar ni tan sols una hipòtesi. Només puc recordar que si hom fulleja els aplecs de documentació contemporània procedents de l'Arxiu Reial de Barcelona (ara Arxiu de la Corona d'Aragó) trobarà qualque nom sobre el qual podria recaure la hipòtesi de l'autoria. Per aquest camí, se'n presenten dos: el primer és l'aleshores novell cardenal Nicolau Rossell, el qual, però, difícilment pot ésser imaginat dedicant-se, antic inquisidor, a traduir un opuscle de Joan de Rocatalhada²¹ (és clar que, de forma absoluta, potser no es podria excloure algú de 'casa' seva); i Francesc Roma, del qual per carta del rei consta que el 13 de gener del 1358, quan doncs, encara no devia haver passat un any després de la publicació del *Vade mecum in tribulatione*, estava a punt de marxar a Avinyó; en ell encaixarien tots els escassos detalls que el traductor-resumidor deixà en la seva feina: clergue, doctor en lleis (no en canons) i interessat, en tant que cortesà d'alta categoria -vicecanceller- en temps de la

21. Nicolau Rossell consta que entrà a la cúria romana el 30 de març del 1357, per tant quan el *Vade mecum in tribulatione* acabava d'ésser fet públic; cf. Conradus EUBEL, *Hierarchia catholica medii aevi*, I, Münster 1913, 20. Per a una informació global sobre ell, vegeu Laureano ROBLES, *Escritores dominicos de la Corona de Aragón (siglos XIII-XV)*, dins «Repertorio de Historia de las Ciencias Eclesiásticas en España», 3. Siglos XIII-XVI, Salamanca, Universidad Pontificia 1971, 98-99, on hom pot trobar tant notícia dels seus escrits com dels estudis sobre la seva persona i obra; un d'aquests darrers, el de Johannes VINCKE, *Nikolaus Rosell, O. P., Kardinal von Aragon*, dins «Archivum Fratrum Praedicatorum», XIV (1944), 116-197, aplega la documentació que l'afecta tant d'ACA com de l'Arxiu Secret Vaticà, completant així, en allò que toca aquest personatge i en particular la seva actuació en cort papal l'any 1357, el seu llibre citat en la nota següent.

reina Elionor de Sicília, muller del Cerimoniós, a silenciar el concepte oficial de 'regne de Sicília', exactament igual com féu el nostre traductor-resumidor en el text de la línia 353; caldria només confirmar que tingué almenys un germà (encara que un altre cortesà amic seu també podria haver estat qualificat de 'germà') i que s'estigué a Avinyó (cosa que realment fou així) més temps que el d'una ambaixada ocasional (altrament seria difícil d'explicar la petició del germà). Però tot això no passa d'ésser una hipòtesi.²²

Per què el Vade mecum...

Si tornem al breu pròleg, les tres primeres línies ens informaran que la petició del germà seglar era la de rebre quelcom en català tret «dels llibres de frare Johan de Rocatalhada, qui són tots en latí». El germà, doncs, no assenyala cap llibre i hom en dedueix que allò que li interessava era no tant un llibre en concret com posseir en català un aplec de fragments més o menys representatius dels llibres i, cal suposar, de les prediccions del dit frare. Constatem, de passada, que entorn del 1355 ja havia arribat a ambients no clericals de Catalunya o dels Països Catalans la brama del missatge de Joan de Rocatalhada fins al punt que hom en volia tenir fidedignes bases de coneixement.

22. La dada que el 13 de gener del 1358 estava a punt de marxar a Avinyó es troba en llettra de Pere el Cerimoniós al cardenal Guillelmus [de Judice]: «...disposuimus ad dic-tam curiam [romanam] inpresenciarum transmittere Franciscum de Perilionibus, militem, camerlengum, et Franciscum Roma, legum doctorem, vicecancellarium...», d'ACA. *Canc. Reg.* 1381, f. 99', publicada per Johannes VINCKE, *Documenta selecta mutuas civitatis Arago-Cathalaunice et Ecclesie Relationes Illustrantia* (Biblioteca Historica de la Biblioteca Balmes, Sèrie II, volum XV), Barcelona, Biblioteca Balmes 1936, 438, núm. 576; en aquesta mateixa carta, Nicolau Rossell, 'cardenal d'Aragó', es confirma que ja s'estava a la cúria: «...respondemus domino pape; scripsimus etiam... super eo cardinali Aragonum...». Per l'estudi del mateix Vincke citat en la nota anterior, consta que l'esmentada no era pas la primera ocasió que Francesc Roma es trobava en cort papal, cf. *loc. cit.*, 171, i que el 16 de maig del 1363 Pere el Cerimoniós li feia escriure una lletra, que li era adreçada en tant que «regis vicecancellario et consiliario moranti in curia Romana», *ibid.* 455; com també compareixen els noms d'altres catalans que en aquells moments s'hi trobaven, 169, núm. 7 (amb referència a ACA, *Canc., reg.* 1152, f. 134): Pere Blau i Andreu Mutxó, dels quals, però, no em consta que fossin clergues i juristes. Quant a la significació doctrinal de Francesc Roma en les baralles entre jurisdicció civil i eclesial, hom pot veure el meu *El Tractatus brevis super iurisdictione inquisitorum contra infideles fidei catholicam agitantes de Nicolau Eimeric. Edició i estudi del text*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», I (1982), 79-126, en particular les pàgines 80, 86, 120, 121, 125.

L'opció, doncs, de l'obra concreta estigué en les mans del traductor-resumidor. I, si tenim en compte el contingut del *Vade mecum in tribulatione*, no serà difícil d'explicar-nos l'opció del germà clergue i jurista. L'opció consistirà a proporcionar en poques pàgines una previsió completa dels esdeveniments a realitzar abans del 1370, que, doncs, en aquell moment havien d'ésser considerats imminents per tothom qui donés un mínim de credibilitat a la literatura de les previsions escatològiques; informació també aprofitable pels qui, ni que fos per pura curiositat i de lluny, assistien a l'espectacle de l'explosió successiva de les esmentades prediccions.

Tant si el germà seglar era dels uns com dels altres, el cert és que el *Vade mecum in tribulatione* podia respondre plenament al seu interès personal i n'hi ha prou amb conèixer el contingut del *Vade mecum...* per explicar-se l'opció del germà clergue.

¿Quin és aquest contingut? El final de la lletra dedicatòria a fra Pere Perer ens diu que «lo libret és departit per vint intencions» (línies 63-64), totes elles destinades a exposar algun dels grans esdeveniments que havien d'acompanyar el pas de la societat cristiana corrupta vers la seva reforma definitiva, ja en la recta dels esdeveniments finals de la història humana. Són les següents:

Primera intenció. Les tribulacions generals ja començades aniran acompanyades de la predicació autèntica i de la conversió general de tots els infidels a l'Església Catòlica, i el 1370 començarà la reparació definitiva del món (línies 66-85).

Segona intenció. Com a pas previ a la predicació i conversió esmentades, els clergues tornaran a la forma de vida de Crist i dels apòstols (línies 86-107).

Terça intenció. Vulguin o no, els clergues seran convençuts de tornar a la forma de vida de Crist i dels apòstols pels grans flagells que cauran damunt ells (línies 108-129).

Quarta intenció. Intentant d'escapar als grans flagells que els amenaçaran, abans del 20 de juliol del 1362 els membres de la cúria o cort romana i en particular els cardenals i els bisbes fugiran d'Avinyó (línies 130-145).

Cinquena intenció. Els horribles cataclismes dels anys 1360-1365 esborraran del món els empedreïts,²³ i així serà renovat el món i assegurada la unitat de la fe (línies 146-185).

23. Els cristians 'endurits' o 'obstinats' o 'empestats' diria que foren una autèntica obsessió per a Arnau de Vilanova; hom pot veure, per exemple, el *De tempore adventus Antichristi* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», VII-VIII (1988-1989), 138, línia 177-139, línia 227); també la *Philosophia catholica et divina* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», 57, línia 2-60, línia 43; 72, línia 242-74, línia 281).

Sisena intenció. Els anys 1366-1369, prostrada França i feta inútil la croada,²⁴ nova invasió d'infidels d'Orient esclafarà la cristiandat occidental, excepte Espanya, d'on un rei creixerà i vencerà els musulmans, també de l'Àfrica. Mentrestant, Jesús prepararà un baró reparador (línies 186-224).

Setena intenció. El retorn dels eclesiàstics a la pobresa de Crist i dels apòstols serà resultat d'un alçament del poble contra ells, sense que els prínceps i els senyors els defensin (línies 225-250).

Vuitena intenció. L'Anticrist occidental, Neró, fals emperador romà, perseguirà Jesús i l'Església durant tres anys i mig (1362-1365), fent més de mal que la suma de tota la maldat que ha existit en el món fins ara (línies 251-265).

Novena intenció. Després del 15 de juliol del 1362, Jesús farà elegir pels cardenals el Papa Reparador, el qual enviarà predicadors per tot el món i així començaran els mil anys de pau (línies 266-282).

Desena intenció. Aquest papa serà el més jove dels dos meravellosos framenors que abans del 1365 Déu enviarà al món a combatre l'Anticrist; l'altre, més vell, serà cardenal; precursors d'Elies i d'Enoc, tots dos defensaran l'església i per fe, doctrina i santa vida faran tornar a Crist totes les nacions enganyades (línies 283-303).

Onzena intenció. Després que el Papa Reparador haurà confós els enemics de Déu al començament del seu pontificat, els seus mateixos s'alçaran contra ell; però, protegit per Déu i Maria, serà alliberat per «dues grues d'aquelles que tenen lo cap roig» (línies 304-321; en particular 310).

Dotzena intenció. El Papa franciscà Reparador reformarà els barons eclesiàstics i el món, reunirà llatins i grecs, convertirà els infidels, farà emperador el rei de França, el qual, amb el papa, sotmetrà tot el món i apaivarà els pobles cristians (línies 322-358).

24. La posició negativa d'Arnau de Vilanova en relació a la croada es pot veure en el *De tempore adventus Antichristi* citat en la nota anterior, 163, línies 1250-1271; hom pot completar aquell paràgraf amb les pàgines 281-282 del mateix volum, *Entorn de la darrera visita d'Arnau de Vilanova a Robert d'Anjou*. La petició del títol de 'rei de Jerusalem' a favor de Frederic III de Trinàcria resulta ben coherent atesa la insatisfacció d'aquest rei pel títol reial de Trinàcria, tal com hom pot veure en el meu *L' Allocutio christini... d'Arnau de Vilanova. Edició i estudi del text*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XI (1992), 7-135, en particular 68-71. Ací no em puc estar de fer una pregunta: hi havia o hi hagué, entre d'altres d'innegables, també intencions diguem-ne 'escatològico-teològiques' darrera la tramesa de la Companyia Catalana a l'Imperi d'Orient, o almenys la hi veié Arnau de Vilanova? Hi estava relacionada la pretensió al títol de rei de Jerusalem per part de Frederic de Trinàcria, a la qual no devia ésser estrany mestre Arnau, atès que se'n feia missatger? Veia ell o el rei o tots dos en la presència de la Companyia Catalana a l'Imperi d'Orient una preparació a aquell moment de maduresa en què els Llocs Sants se suposava que havien de caure a mans cristianes com fruita escatològicament madura? No puc fer res més que preguntar-ho.

Tretzena intenció. Descripció de les afliccions que cauran damunt els ordes religiosos que tenen propietat en comú, per les quals tornaran a l'autenticitat primitiva (línies 359-377).

Catorzena intenció. Descripció de les tribulacions que cauran damunt els framenors i els faran tornar a la vida de Crist, dels apòstols i de sant Francesc (línies 378-409).

Quinzena intenció. Enumeració de les tribulacions que cauran damunt el món i en particular sobre les ciutats d'Itàlia en temps dels dos meravellosos framenors de la desena intenció (línies 410-455).

Setzena intenció. Set remeis per a prevenir-se de les tribulacions imminents, la majoria dels quals són trets de l'Evangelí (línies 456-514).

Dissetena intenció. L'Anticrist mirarà de convèncer tothom que ell és el Messies promès per la Llei i els Profetes; per això ningú no ha d'acceptar ni de tocar l'opuscle que haurà escrit l'Anticrist, car hi haurà un nom que engegarà en l'error (línies 515-529).

Divuitena intenció. Qui es deixi matar per no rebre l'esmentat opuscle serà màrtir autèntic i resuscitarà el dia que morin l'Anticrist i el seu company d'Apoc XIII, 1 i 11 (línies 530-537).

Dinovena intenció. Després de les predites tribulacions, començaran els mil anys de pau, d'unitat de fe i de concòrdia, i de gran santedat fins a l'any dos-mil, en què «la dita santedat començarà disminuir e tornaran los vicis e los peccats» (línies 538-546, en particular 544-545).

Vintena intenció. Per la combinació dels textos de Dan IX, 27; XI, 31; i XII, 11; i de Mt XXIV, 15, hom pot estar segur «que engir del any de nostre Senyor 1370, en lo qual temps seran les tribulacions damunt dites, lo món començarà a ésser reparat» (555-557) (línies 547-557).

Sense cap mica de dubte, un feix de prediccions com les que hom acaba de llegir explica l'interès a conèixer-les o a fer-les conèixer. Però hom es pot preguntar si per a un jurista (que podia ésser un simple tonsurat i per tant tenir de clergue allò mínim que el col·locava sota l'exclusiva jurisdicció del bisbe), allò que determinava l'interès no era la repetida predicció de l'emprobriment de totes les institucions d'Església, una mostra de la qual predicció podria ésser la que abans del 1365 el món s'alçaria contra les riqueses, la glòria, i la supèrbia dels clergues (línia 227) i, per tant, calia no badar i aprofitar l'oportunitat d'apropiar-se de béns deixats lliures. Un altre detall que podria explicar l'interès podria haver estat el de la precisió a assenyalar dates precises de futurs esdeveniments escatològics, com és ara que «ans que vinga l'any de nostre Senyor 1365 aprarrà públicament l'Antecrist oriental» (línia 160).

La traducció catalana extractada

Qualsevol que hagi estat la raó d'escollir el *Vade mecum*... d'entre les obres de Joan de Rocatalhada, el cert és que el clergue jurista no es limità a traduir, ans féu almenys una feina de selecció de fragments, la traducció dels quals fou per ell desestimada. Ens cal, doncs, preguntar-nos quin fou el sentit de la seva selecció. És evident que l'única resposta possible, almenys ara per ara, ha de venir de la comparació entre els textos llatí i català. L'única cosa que ens diu el pròleg és que davant la petició de trametre «alguna cosa escrita», el traductor diu que ha escollit «açò, qui millor és... per les persones legues» en relació a la intel·ligència de les 'autoritats' de la Sagrada Escripura (línies 3-9). D'acord, doncs, amb aquesta autoconfessió, la tria entre fragments traduïts i fragments desestimats hauria estat determinada només per la major o menor tecnicitat bíblica (o potser teològica) del text de Joan de Rocatalhada. L'anàlisi de la realitat concreta ens permetrà de veure si la feina correspon a la dita declaració. El lector pot seguir el recompte, veient en l'aparat crític de les pàgines d'edició del text, els fragments que assenyallem a continuació.

Ja de la lletra dedicatòria a fra Pere Perer en són deixats sense traduir aquells llargs paràgrafs, en els quals Joan de Rocatalhada insisteix en el fet que ell no es presenta com a profeta sinó com a esbrinador de l'Escriptura, i recorda que a diferència, per exemple, del *Liber ostensor*..., en el qual l'espai dedicat a la justificació doctrinal de les prediccions era substantiu dins el marc del llibre, en el *Vade mecum in tribulatione* les proves són estalviades, car l'autor es limita a formular els seus pronòstics de forma narrativa.

Del text llatí corresponent a les nostres línies 48-50 no n'han estat traduïdes les frases relatives a les prediccions de Rocatalhada sobre Pedro el Cruel i les seves malvestats, i sobre l'èxit d'un nebot de fra Pere Perer.

Del text de les línies 98-100, 102-107 i 123-129, n'han caigut les frases que insisteixen en la pressió damunt els eclesiàstics a fi que arribin a acceptar la vida de Crist i dels apòstols.

A la línia 144 manca la precisió que els jerarques eclesiàstics fugiran d'Avinyó sis anys i mig més tard del moment en què l'autor escriu les seves pàgines.

En la línia 220 trobem a manca l'explicació que els tres anys primers vivents la lectura d'Ez VII ajudarà a preparar-se als esdeveniments dels altres cinc anys (1360-1365).

Entre les línies 272-282 manca un llarg fragment que identifica el nou Papa Reparador amb figures simbòliques de diversos capítols bíblics (Ez

IX i XLVII; Apoc. VIII, X, XVIII i XX; i Mt XVII), amb referències als llibres anteriors del mateix Joan de Rocatalhada, en els quals aquest havia proposades les dites identificacions, i precisa allò que en Is IX i en Ex VII i XXII només s'aplica a Jesús i allò que escau al Papa Reparador.

En les línies 296-297 manca l'explicació segons la qual el framenor més jove, el Papa Reparador, és Elies místic, i l'altre és Enoc.

De la línia 325 n'ha estat exclosa la diatriba contra els sacerdots luxuriosos i avars.

De les línies 335-340, la formulació que el Papa Reparador elevarà el rei de França a la dignitat imperial.

Manca en les línies 340-341 la predicció que Papa Reparador i emperador nou reformaran tot el món i destruiran el poder mahometà.

De la línia 347 ha saltat el pronòstic que per obra del Papa Reparador l'Església Romana no farà més la guerra per assegurar la possessió de les seves terres i farà desaparèixer avarícia i supèrbia de la clerecia.

Entre les línies 387-395 trobem a manca aquella explicació, segons la qual per culpa del pecat de la transgressió de la regla franciscana, Déu permeté que els dominics ataquessin la pobresa dels franciscans, cosa que ja Déu havia predit a sant Francesc: els frares no compliran la regla i per això Déu permetrà que els dimonis se'ls abraonin.

En la línia 416 manca la narració detallada de les dissorts que s'abatran damunt Orleans per culpa del seu duc i damunt el monestir de framenors de la mateixa població, a fi de retornar-los a la humilitat, contemplació, laboriositat i acceptació de la llei canònica.

No hi ha en la línia 420 la precisió que els flagells arribaran entre el 1354 i el 1365.

Manca en les línies 425-426 la descripció detallada del terratrèmol i de la consegüent inundació de Basilea.

Ha desaparegut de la línia 467 la referència a Ez VII com a prova de les afirmacions del context.

També ha desaparegut de les línies 505-506 la referència a Ez IX.

De les línies 510-511 n'ha desaparegut la citació explícita de Ier V.

De la línia 510, la referència a Hildegardis de Bingen.

I de les línies 526 i 527, les referències a Apoc XIV i Apoc XIII.

En el text de les línies 533-537 no trobem la promesa de la retribució primerenca dels qui hauran estat martiritzats per l'Anticrist, segons la qual ells resuscitaran i regnaran durant un mil·leni.

Les línies 538-546 són les de la intenció dècima novena; en el text català no s'ha conservat el relatiu a la profecia d'Apoc XIX, a la rècula d'esdeveniments que acompanyaran la mort de l'Anticrist i a la possibilitat de conèixer, a partir de tal dia, el temps de la fi del món.

No es troba en la línia 548 l'explicació relativa a la possibilitat de fixar entorn del 1365, a base de Dan XII, 11, el moment de la renovació de l'univers.

Ha desaparegut de les línies 552-554 la previsió del temps concret de la vinguda de l'Anticrist pel recompte d'anys basat en Dan XII, 11.²⁵

També ha desaparegut de la línia 557 l'esment de les 'profecies' que conduïren Joan de Rocatalhada a establir que entorn del 15 de juliol del 1362 la cort romana hauria marxat d'Avinyó.

Si ara intentem d'agrupar per temes els fragments que no entraren en la traducció catalana del *Vade mecum in tribulatione*, arribarem al resultat que els punts, en els quals s'ha concentrat l'esforç reductor del traductor es poden reduir a quatre:

a) Les explicacions de la lletra introductòria, precisant la naturalesa de l'escrit: no és una profecia, ans una exposició del sentit que Joan de Rocatalhada veu en l'Escriptura; i encara, no pas una exposició científica dels textos bíblics i de les raons que justifiquen la lectura que ell en fa, ans només una simple narració d'esdeveniments futurs; també és resumida la justificació de les prediccions basada en els casos en què aquelles ja s'han adrevert encertades, com és ara el de la desfeta dels exèrcits francesos a Poitiers el 19 de setembre del 1356 i el de les malifetes de Pedro el Cruel;

b) per tant, en coherència plena amb allò que acabem d'exposar, són sistemàticament reduïdes les explicacions de les referències bíbliques, tant a textos com a figures, que encara s'havien esmunyit de la ploma de l'autor; aquest seria el sentit dels retalls efectuats en els textos de les actuals línies 210, 272-282, 296-297, 467, 505-506, 510-511, 526, 527, 538-546 i 552-554; afegim-hi la referència a Hildegardis de Bingen, en la línia 510;

c) també observem una retallada dràstica (que no ha d'ésser confosa amb una supressió total) en els passos destinats a precisar cronològicament els esdeveniments anunciats, corresponents al text de les actuals línies 144, 420, 533-537, 538-546, 548, 557; un cas participa de les característiques dels grups segon i terç, el de la concentració gairebé total de la intenció dinovena en les vuit línies actuals, d'on s'han suprimit tant les referències bíbliques com l'enumeració dels vuit esdeveniments que haurien de seguir la

25. Aquesta és una tesi bàsica dins la doctrina escatològica d'Arnau de Vilanova, a la qual dedica llargues explicacions tant en el *De tempore adventus Antichristi* com en el *De mysterio cymbalorum Ecclesiae*. En el primer dels textos citats, després d'haver exposat la interpretació arnaldiana de Dan XII, 11 (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», VII-VIII (1988-1989), 151, línia 730-152, línia 782), la resumeix en la quarta de les tesis finals, *Ibid.*, 169, línies 1505-1508. En el segon és àmpliament confirmada la doctrina del tractat anterior, *ibid.*, 90, línia 691-94, línia 782.

mort de l'Anticrist (538-546); un altre cas especial és el de la predicció de l'entesa entre el Papa Reparador i el rei de França, futur emperador, en les línies 335-341 i 347; i

d) les previsions sobre la reforma dels clergues fins a arribar a la pobresa de Crist i dels apòstols, o entorn de la inobservança de la pobresa franciscana com a causa que totes les tribulacions escatològiques s'abatien sobre el món, sense ésser suprimides, són col·locades dins sordina; hom ho pot veure comparant text català i aparat crític de les línies 98-100, 102-107, 123-129, 325, 387-395 i 416.

Resta un cas que no he sabut agrupar en cap dels apartats anteriors: el relatiu a la descripció del terratrèmol i consegüent inundació de la ciutat de Basilea en les línies 425-426, potser explicable per la llunyania.

Els quatre apartats primers crec que permeten la conclusió següent: d'acord amb la distinció de les línies inicials entre allò que correspon de saber als clergues i allò que pertoca als seglars, el traductor-resumidor s'ha limitat a traduir allò que es referia a les previsions dels esdeveniments escatològics immediats, prescindint de qüestions metodològiques o exegetiques i d'insistir excessivament en la fixació de dates d'acompliment de les previsions esmentades. D'altra banda, el fet d'haver posat sordina considerable als textos relatius a la reforma i a l'empobriment dels clergues o als de la pobresa franciscana sembla que s'ha d'interpretar en el sentit que ell devia ésser un clergue qui sap si relativament ben instal·lat, al qual no feia massa gràcia el tema de la pobresa, ni per al propi grup social ni per a cap d'altre. El silenci sobre el maridatge entre el Papa Reformador i el futur rei de França, convertit en emperador, suposo que s'ha d'explicar pel fet que tal previsió no havia de fer cap gràcia a Catalunya o en general en la Confederació Catalano-Aragonesa; si, de més a més, el clergue traductor i resumidor hagués estat en relació amb la nostra casa reial, l'expurgació del text resultaria totalment explicable.

Un estudi arrodonit de les relacions entre el text llatí i la traducció-resum en llengua catalana del *Vade mecum in tribulatione* exigiria la determinació de quin dels manuscrits que actualment es troben a disposició de l'investigador presenta un text més pròxim al de la nostra traducció.

Entorn d'aquest punt, després de recordar que la catalana no és l'única traducció abreujada del *Vade mecum...*, car són coneguts almenys tres altres resums de la mateixa obra, en llatí (Bayerische Staatsbibliothek, Clm 7522, ff. 44 i ss., autèntica reelaboració del text), en francès (Var., Reg. lat. 1728, ff. 111-117) i en alemany (Bayerische Staatsbibliothek, Cgm 409), hom pot establir amb tota la certesa que la nostra traducció-resum no és homòloga amb cap de les esmentades, tal com hom pot veure comparant el

nostre text amb el corresponent de les dites traduccions en el llibre de Jeanne Bignami-Odier.²⁶

En quant als textos llatins proporcionats pels manuscrits indicats en el llibre de la senyora Bignami-Odier acabat de citar (als quals cal afegir un altre exemplar, el de Dublin, Trinity College, ms. 497, ff. 1-7),²⁷ és impossible, ara per ara, d'assenyalar quin dels manuscrits esmentats és més pròxim al text de la traducció catalana, car no existeix cap edició crítica de l'original llatí, ni ha estat possible de realitzar una enquesta personal en totes les seves còpies manuscrites conegudes fins ara. Un entrebanc suplementari pot fer més difícil d'arribar a resultats segurs en aquest punt i és la mobilitat de les còpies o, dit d'altra manera, la poca fiabilitat dels copistes a l'hora de proporcionar còpies fidedignes d'aquest text. El possible lector que tingui el temps i la paciència necessaris per a llegir l'aparat crític que acompanya la nostra edició segurament no podrà reprimir l'estranyesa davant tan gran distància entre variants de les còpies llatines que han pogut ésser aplegades en en el dit aparat crític. Vull dir amb això que si la recerca en les còpies conservades en els manuscrits llatins no permet d'assenyalar una còpia absolutament fidedigna, potser només serà possible d'arribar a resultats negatius en la recerca de l'arquetipus textual: si cada copista podia introduir modificacions no menyspreables, és possible que cap còpia llatina no encaixi amb la traducció catalana, ni tan sols en aquells fragments que foren traduïts i, per tant, només arribaríem al resultat negatiu que cap dels manuscrits existents no proporciona un text amb les mateixes característiques del de la traducció catalana.

26. Jeanne BIGNAMI-ODIER, *Jean de Roquetaillade (de Rupescissa) Théologien, Polémiste, Alchimiste*, dins *Histoire Littéraire de la France*, tome XLI. *Suite du quatorzième siècle*, París, Imprimerie Nationale 1981, 233-235. En l'estudi previ de la segona edició del llibre de POU I MARTÍ, p. CII (citada en la nota 4) Juana M. ARCELUS, seguint G. Beaujouan, assenyalava un text castellà relacionat amb el *Vademecum...* (¿traducció o resum?) en el ms. de Salamanca, Biblioteca Universitaria 1877.

27. L'obra acabada d'esmentar estableix una llista de divuit manuscrits llatins del *Vademecum in tribulatione*, 231-233; per a l'exemplar de Dublin, vegeu Marvin L. COLKER, *Trinity College Library Dublin. Descriptive Catalogue of the Mediaeval and Renaissance Latin Manuscripts*. With Introduction by William O'SULLIVAN, Dublin, Trinity College Library 1991; segons el catàleg, aquesta còpia hauria estat «transcribed close to time of Iohannes de Rupescissa (fl. 1349)...»; per proximitat a l'original llatí o per llunyania, de fet el text recentment conegut ja en l'incipit transcrit en el dit catàleg presenta variants en relació al text transmès per tots els altres tinguts en compte en aquesta edició: així, omet el ,de-votus / deuot' de la línia 17; i l',est / és' de la línia 66.

El Vade mecum in tribulatione i Catalunya

Resta un darrer tema, abans que aquesta introducció desemboqui en l'edició del text: el de la relació entre el tractat de Joan de Rocatalhada i els autors catalans més afins: Arnau de Vilanova, fra Pere d'Aragó, mestre Francesc Eiximenis, mestre Vicent Ferrer i d'altres de convençuts que aquells dos últims segles de l'Edat Mitjana també serien els darrers de la història de la humanitat.

Només d'enunciar el tema, hom veu que la seva exposició mínima, però seriosa, consistiria en un llibre. Sortosament, la feina resultarà molt més reduïda, perquè em consta que la prof. Eulàlia Duran i Joan Requesens, treballen en el tema de *Profecia i política en el segle XV*, en el qual sembla que, ni que sigui com a precedent, enclouran fra Pere d'Aragó. Esperem, doncs, el seu treball, que sense cap mena de dubte serà més documentat i complet d'allò que podrien ésser aquestes pàgines.

En conseqüència, en aquest moment, el tema sembla limitat a dir quelcom sobre la relació entre el *Vade mecum in tribulatione* i mestre Arnau de Vilanova.

Comencem precisant: la comparació no serà establerta entre la figura global dels dos pronosticadors dels esdeveniments finals, ni tan sols entre la totalitat de llurs obres, ans només entre el *Vademecum in tribulatione* de Joan de Rocatalhada i els tractats més clarament paral·lels de mestre Arnau de Vilanova, que, tal com tothom sap, són el *De tempore adventus Antichristi*,²⁸ el *De mysterio cymbalorum ecclesiae*,²⁹ la *Confessió de Barcelona*³⁰ i algunes de les lletres,³¹ que acompanyaven el segon dels textos acabats de citar.

Delimitat així el tema d'aquestes línies, afanyem-nos a dir que el sentit global del missatge dels dos autors en les respectives obres que acabem d'esmentar és innegablement i profundament divers, car Arnau només vol

28. Cf. «Arxiu de Textos Catalans Antics», VI-VIII (1988-1989), 134-169.

29. Cf. *Ibid.*, 53-107.

30. Cf. l'edició de Miquel BATLLORI, «Els Nostres Clàssics, A53-54», Barcelona, Editorial Barcino 1947, 101-139; o la dels textos català i toscà encarats en pàgines paral·leles a cura del mateix autor, dins «Archivio Italiano per la Storia della Pietà», I (1951), 428-453.

31. Les lletres són les dotze que acompanyaven altres tantes còpies del *De mysterio cymbalorum Ecclesiae* a altres tants destinataris; la llista de les còpies i dels destinataris es pot veure dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», VI (1987), 300-302 segons el ms. de Roma, Corsiniana 40. E. 3; i XI (1992), 15-16, segons el Vat. lat. 3824; han estat publicades per Joaquim CARRERAS I ARTAU, *Del epistolario espiritual de Arnau de Vilanova*, dins «Estudios Franciscanos», 49 (1948), 392-403.

convèncer amb un tro gros de la relativa imminència de l'anticrist i de la necessitat de reforçar-se espiritualment tant el cristià com l'Església, mentre que Rocatalhada estableix el seguici àdhuc cronològic dels vint principals esdeveniments que portaran en pocs anys (uns quinze) de la situació ,actual' insostenible a l'Església renovada; això no obstant, trobem de seguida punts de contacte, que segurament foren d'influx del nostre mestre en el franciscà d'Aquitània, influx almenys possible en doctrines com és ara la negativa a les croades, la predicció dels anys de l'actuació descarada de l'Anticrist, la validesa de la profecia de *Daniel XII*, 11, per a la predicció dels temps finals (i aquest deu ésser un nucli doctrinal realment important en l'obra escrita dels dos autors esmentats),³² i, sobretot, en l'esforç de precisió de la naturalesa mateixa de les previsions escatològiques, que Joan de Rocatalhada repetidament formula en dir que ell no es considera i per tant no s'expressa com si fos un profeta d'aquells que proclamen: «Haec dicit Dominus Deus...», ans a tall d'autor privat, totalment responsable de la veritat o de la falsedat de les seves afirmacions.

És veritat que ja en la *Sentència condemnatòria de Tarragona* hom acusa Arnau de Vilanova de fals proclamador;³³ és veritat que manta vegada ell volgué justificar el fet d'haver escrit alguns dels llibres seus, concretament el *De mysterio cymbalorum Ecclesiae* i la *Philosophia catholica et divina*, per la força de vivències íntimes i personals de tipus més o menys visionari,³⁴ però no ho és menys que, tal com diu un seu defensor molt primerenc, «...id quod predicabat, dato quod habuisset per revelationem, tamen ipse proponebat per modum scolastice discussionis vel considerationis, sicut apparet adhuc in primis editionibus eius».³⁵

32. Sobre la negativa a les croades: *De tempore adventus Antichristi*, (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», VII-VIII (1988-1989), 163, línies 1250-1271; cf. pàgina 38, nota 128) i per part de Joan de Rocatalhada, les línies 220-221 del *Vade mecum...*; quant als anys de la compareixença descarada de l'Anticrist, vegeu *De mysterio cymbalorum Ecclesiae* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», 91, línia 724-92, línia 730); per a Rocatalhada, línies 159-161. Quant a la força provatòria de Dan XII, 11, vegeu *De tempore adventus Antichristi*, 169, línies 1505-1508; *De mysterio cymbalorum Ecclesiae*, 90, línia 691-94, línia 782; i Joan de Rocatalhada, línies 552-557 del nostre text. Per al tema de les línies següents, vegeu més avall les notes 37-40 d'aquesta introducció.

33. «...in quibusdam quae in his libellis dixit iam apparuit falsus denunciator», (BLANCH, ICART, *Arxiepiscopologi de la Santa Església Metropolitana i Primada de Tarragona*, Tarragona 1985, 188).

34. Amb això, vull dir que el meu planteig del tema és divers del que fa Robert E. LERNER, *Ecstatic Dissent*, dins «Speculum. A Journal of Medieval Studies», 67 (1992), 33-57, en concret 42-46, pàgines directament dedicades a subratllar les vivències visionàries narrades pel mateix Arnau de Vilanova; si no m'erro, seria semblant el planteig de Francesco SANTI, *La vision de la fin des temps chez Arnould de Villeneuve. Contenu théologique et expérience mystique*, dins *Fin du monde et signes des temps. Visionnaires et prophètes en France méridionale*, (Paris 1988), 117-130.

Ja tenim, doncs, que ambdós autors, prescindint, ni que només fos metodològicament, de llurs experiències internes, volien que llurs escrits fossin acceptats per la força de les raons que proposaven. I com que és sabut que Joan de Rocatalhada arribà a comentar la profecia del *Vae mundo in centum annis*, públicament coneguda pel fet que Arnau de Vilanova la inserí en el *De mysterio cymbalorum Ecclesiae*,³⁶ per això seria normal de donar per suposada una influència del nostre sobre aquell.

Però mirem més de prop el tema bàsic de la renúncia a ésser considerats profetes.

Per a Arnau de Vilanova, els seus tractats de tema escatològic o de previsió dels temps finals com a instrument de sacsejar amb força les consciències, són una concreció en la qual es realitzen les condicions que ell posa a una teologia vàlida³⁷ i que resumiria en tres: a) que el tema repercuteixi en la realització del pla de Déu, o de la finalitat de l'Església o de la vida cristiana i que, per tant, des del punt de vista del contigut, la doctrina exposada pertanyi a la 'veritat del cristianisme';³⁸ b) que el prenent a teòleg vis-

---

dionale (fin XIIIe - début XVe siècle, «Cahiers de Fanjeaux», 27 (1992), 107-127, on hom pot trobar formulacions com aquesta: «Son expérience mystique rend la parole à la Bible» (115). Per la meua banda, lluny de negar la possible influència de les dites experiències en 'el fer' de l'existència d'algun dels tractats escatològics d'Arnau de Vilanova, no per això sembla que sigui possible de constatar un influx de les dites vivències en l'exposició doctrinal dels dits tractats, que el mateix autor es limità a defensar en tant que «dicta scolastica» (cf. ATCA, VII-VIII (1988-1989), 166, línia 1372), portadors, almenys, d'un «sanum et possibilem intellectum» (ATCA, *ibid.*, 156, línies 968-969); el meu planteig en aquestes pàgines es limita a esbrinar l'objectivitat de la doctrina exposada en els tractats, prescindint de les vivències personals de l'autor i molt més de si ell mateix es considerava o no profeta. La narració de ploma del mateix Arnau sobre la 'visió' prèvia al *De mysterio cymbalorum Ecclesiae* es troba en la seva *Protestatio, praesentatio ac supplicatio Benedicto XI postridie kl. iunii a. D. M CCC IV data* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», X (1991), 205, línia 318-206, línia 372); la relativa a la *Philosophia catholica et divina*, a l'*Epistola nuncupatoria tractatus... ad Bonifacium papam VIII*, *ibid.*, 197, línies 17-28.

35. Cf. Herbert GRUNDMANN, *Liber de Flore. Eine Schrift der Franziskaner-Spiritualien aus dem Anfang des 14. Jahrhunderts*, dins «Historisches Jahrbuch», 49 (1929), 89-90; hom pot confirmar la dita afirmació amb el fragment arnaldic del *De tempore adventus Antichristi* (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», VII-VIII (1988-1989), 156, línia 966-157, línia 974).

36. Vegeu «Arxiu de Textos Catalans Antics», VII-VIII (1988-1989), 102, línia 947-103, línia 989; per al comentari de Joan de Rocatalhada a la dita profecia, vegeu Jeanne BIGNAMI-ODIER, *Jean de Roquetaillade...* (citat en la nota 26), 134-141.

37. Sobre aquest tema, em permeto de remetre a les pàgines que vaig dedicar-li en *L'Allocutio christini... d'Arnau de Vilanova. Edició i estudi del text*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XI (1992), 40-65, on són integrats els estudis més parcials d'anys i de textos anteriors. Vegeu també Cosimo REHO, *L'ideale conoscitivo dell'uomo 'spirituale' secondo Arnaldo da Villanova (1238-1311)*, dins «Estudios Franciscanos», 87 (1986), 993-1012.

qui en caritat i gràcia de Déu, car els qui viuen així «sunt omnes docibiles Dei»;³⁹ i c) que Déu li hagi fet la gràcia de 'veure' o d'entendre' en l'Es-criptura allò que Ell volgué comunicar-hi per a bé dels cristians, individualment o comunitàriament considerats.⁴⁰

Dos d'aquests tres elements, i concretament el primer i el tercer, es troben en la justificació que fra Joan de Rocatalhada fa de les seves previsions;⁴¹ només manca el segon, segurament perquè, havent estudiat teologia en una escola, sabia que no era possible de conèixer qui són els qui viuen en gràcia de Déu o en caritat i són, per tant, 'docibiles Dei'.⁴² D'altra banda, en quant a la tercera condició, la de les proves de la veracitat dels pronòstics (que en el nostre tractat són vint), allunyant-se d'afirmacions que no podien ésser controlades, ell es remet a l'encert d'alguna de les seves pronosticacions en escrits seus anteriors, sobretot al cas esclatant del desastre de Poitiers, i del consecutiu empresonament del rei de França, que li acabava de donar la raó.

38. Possiblement, l'exposició arnaldiana més primfilada d'aquest tema és la del *De mysterio cymbalorum ecclesiae* perquè, contra l'atac dels teòlegs de la Facultat de París, havia de convèncer Bonifaci VIII de l'ortodòxia de les seves posicions; per això, deixem-lo parlar ell mateix: «...constat quod scrutinium Scripturarum est eis licitum et maxime si scrutentur ex caritate, non ex curiositate, ut non querant que sua sunt, sed que Christi... Precones igitur Ecclesie, qui cupiunt proximos edificare in Christo, debent diligenti meditatione scrutari scripturas sacras, ut ex revelationibus Dei contentis ibi et datis ad populi fidelis instructionem, eliciant quidquid expressius poterunt ad proximorum informationem...» (PERARNAU, «Arxiu de Textos Catalans Antics», VII-VIII (1988-1989), 69, línies 260-263, i 70, línies 279-282).

39. Escoltem, altra vegada, el mateix Arnau en el text esmentat en la nota anterior: «Preco igitur Ecclesie, qui videt esse necessarium, si ex caritate ad scrutinium eorum [eloquiorum Dei] accesserit et cum humilitate, sperare potest quod eidem intellectus aperietur... Unde, cum precones Ecclesie, qui predicto modo accedunt ad scrutinium Scripturarum, non sint impii et sint docti, quia omnes in caritate viventes sunt docibiles Dei, sperare possunt quod non excludentur, immo admittentur ad intelligentiam supradictam», *ibid.*, 96, línies 826-828 i 833-837; vegeu també 97, línies 841-845. L'article de Harold LEE, *Scrutamini Scripturas: Joachimist Themes and Figurae in the early religious Writing of Arnold of Vilanova*, dins «Journal of the Warburg and Courtauld Institutes», 37 (1974), 33-56, és, en la seva primera part dedicada al *De tempore adventus Antichristi* (35-41), menys un estudi de l'obra arnaldiana en ella mateixa i més una indicació dels punts de concòrdia amb obres de Joaquim de Flore.

40. També ara escoltem Arnau de Vilanova: «Accedant ergo precones in spiritu supradicto, indubitanter sperantes quod illuminabuntur a Christo, maxime cum constet eum illuminare simplices et idiotas, qui zelum ipsius habent, et per eos etiam transfundere lumen ad peritorum devotionem, ut mutuo illuminationis munere consolati, fortius in amorem ipsius conglutinentur», *ibid.*, 101-102, línies 934-939.

Però encara que les posicions doctrinals manifestades en les tres darreres notes resultin més clares en el *De mysterio cymbalorum Ecclesiae*, no es pot pas dir que manquin en el *De tempore adventus Antichristi*, tal com es pot veure en la meua edició, *ibid.*, 151, línies 739-

La nostra edició

Immediatament després de la descripció del volum de Carpentràs en les primeres d'aquestes pàgines introductòries, han estat assenyalades les circumstàncies especials que ha de presentar la inclusió d'un text d'autor no català en un volum d'«Arxiu de Textos Catalans Antics». Cal que el possible lector les tingui en compte, car determinen les característiques de la nostra edició.

Aquesta, doncs, consistirà en transcripció literal de la traducció-resum en llengua catalana conservada en el manuscrit 336 de la Bibliothèque Inguimbertine de Carpentràs. Les paraules o grafies que el lector extranyi, segurament es trobaran explicades en les notes complementàries, en gran part dedicades a subratllar la distància entre alguns vocables del nostre text i els que es devien trobar a l'original.

---

753. Per això, sembla que cal matisar o precisar una afirmació de Robert E. LERNER, *Ecstasie Dissent*, dins «Speculum. Journal of Medieval Studies», 67 (1992), 44: «His [d'Arnau de Vilanova] first Antichrist treatise [De tempore adventus Anticristi] made no claims to privileged insight», quan justament tota la seva doctrina es basa en una 'intel·lecció / insight', que no sols no és accessible a tothom, per exemple als impius (per tant, ja és privilegiada), ans els «fideles... mansueti tantum [el subratllat és meu] et non presumptuose sed cum devorione et humilitate accedentes ad sacra eloquia docentur intelligere [altra vegada el subratllat és meu] veritatem», «Arxiu de Textos Catalans Antics», 151, línies 746-747. Si no m'erro, la proclamació de la proximitat dels esdeveniments finals i en concret la de l'actuació descarada de l'Anticrist no era, per a Arnau de Vilanova, res més que un cas concret en el qual es realitzava o aplicava la seva teoria sobre les condicions per a una teologia cristianament vàlida; he intentat d'explicar-ho amb més detall en la introducció a *L'Allocutio christini... d'Arnau de Vilanova. Edició i estudi del text*, dins «Arxiu de Textos Catalans Antics», XI (1992), 61-65, sota l'epígraf *La concreció escatològica*.

41. Quant al primer punt, vegeu en l'aparat crític a les línies 26-28 el fragment llatí de la lletra-dedicatòria a fra Pere Perer, no traduït al català, en el qual l'autor afirma haver escrit el *Vade mecum...* «...ad innotescendum fratribus tribulationem paratam... ut digni habeantur misericorditer preservari...», etc. Quant al segon punt, vegeu més avall el text de les línies 26-28 i 561-564.

42. Aquesta doctrina acabaria essent proposada com a oficial de l'Església Catòlica pel Concili de Trento, *Decretum de iustificatione*, caput IX: *Contra inanem haereticorum fiduciam*: «Sed neque illud asserendum est, oportere eos, qui vere iustificati sunt, absque ulla omnino dubitatione apud semetipos statuere, se esse iustificatos... cum nullus scire valeat, certitudine fidei, cui non potest subesse falsum, se gratiam Dei esse consecutum», *Conciliorum Oecumenicorum Decreta*, curantibus Josepho ALBERIGO etc. Editio altera, Basilea, Barcelona, Friburg, Herder 1962, 650, línies 29-31 i 38-40.

L'aparat crític, les característiques del qual ja han estat explicades, fa referència als següents exemplars, assenyalats amb les corresponents lletres:

C = Carpentràs, Bibliothèque Inguimbertaine, ms. 336, ff. 55^r-75^v.

M = Munic, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 8950, ff. 218 ss.

m = Munic, Bayerische Staatsbibliothek, Clm 7522, ff. 44 ss. (text fortament reelaborat; la còpia és del 1432, f. 43^d).

R = Ciutat del Vaticà, Biblioteca Apostòlica Vaticana, Vat., Reg. lat. 1964, ff. 196^r-203^v (no sembla que fins ara hagi estat feta l'observació que es tracta d'una còpia incompleta al final del text; manca tot el corresponent a les línies de la 552 fins al final; i part del fragment llatí copiat en l'aparat crític relatiu a la dita línia 552).

V = Ciutat del Vaticà, Biblioteca Apostòlica Vaticana, Vaticanus Latinus 4265, ff. 175^r-181^v.

En relació a l'aparat de fonts, no recordo haver d'afegir res a allò que ja n'he dit més amunt.

Ara només puc desitjar que la feina esmerçada en l'edició d'aquest text de Joan de Rocatalhada contribueixi a dibuixar una línia de pensament catalana i europea de la segona meitat del segle XIV.

Barcelona, Corpus del 1993

de Jhu xst. dita per sant Matheu. en
 lo Capítol. xxiii. Seran mesos en
 error sis per fer hoc encara los elets
 per aquestes. vii. coses damunt dites.
 aquell qui les lig'e les enten. per con-
 sequent ne pora pensar altres sens
 si qui san s' denouar les quals yo fa-
 questes de posar asi per squinar auung
 de Legir.

L a sizenia intencio es entendre
 la flor de les coses s' denouades
 en los anys presents de. cc. m. lxxvi.
 e quis segnexen. ves. vii. m. e. viii.
 Car aquestes anys los quals posara
 lo mon' ans que comens lany de me
 senyor. cc. m. lxx. qui es lo primer del
 v. anys damunt dits. donen' aparella-
 ment ala fuyta de la s'lesia genal
 daquesta peccadora. Ciutat d' iuyvo.
 e a les. vii. coses ja damunt dites. qui
 son s' denouar en los. v. anys ja dits.
 Car lo cars del molt noble. e s'bre x'p'ia
 princep. lo Rey de franca. e la dibilitat
 de la s'la potència. e del seu Regne.